

Vlaams
Parlement

stuk **781** (2010-2011) – Nr. 2
ingediend op 12 oktober 2011 (2011-2012)

Voorstel van decreet

van de heren Hermes Sanctorum en Dirk Peeters

houdende de bevordering van windenergie in Vlaanderen,
de oordeelkundige plaatsing van windturbines
en de participatie van de burgers bij de realisatie
van windturbines

Hoorzitting

Verslag

namens de Commissie voor Woonbeleid, Stedelijk Beleid en Energie
uitgebracht door mevrouw Valerie Taeldeman en de heer Marc Hendrickx

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jan Penris.

Vaste leden:

mevrouw Griet Coppé, de heer Carl Decaluwe, mevrouw Veerle Heeren, de heer Veli Yüksel;
de heren Chris Janssens, Jan Penris, Wim Wienen;
de heer Filip Anthuenis, mevrouw Mercedes Van Volcem;
de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint;
de heer Marc Hendrickx, mevrouw Liesbeth Homans;
mevrouw Patricia De Waele;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Robrecht Bothuyne, Tom Dehaene, Dirk de Kort, mevrouw Valerie Taeldeman;
de heer Frank Creyelman, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Christian Verougstraete;
de dames Irina De Knop, Vera Van der Borgh;
de heren Patrick Janssens, Bart Martens;
de heer Bart De Wever, mevrouw Goedele Vermeiren;
de heer Peter Reekmans;
de heer Hermes Sanctorum.

Stukken in het dossier:

781 (2010-2011) – Nr. 1: Voorstel van decreet

INHOUD

I.	Interdepartementale Windwerkgroep	4
1.	Toelichting door de voorzitter	4
2.	Bespreking in de commissie	6
II.	Vlaamse Windenergieassociatie	8
1.	Toelichting door de vertegenwoordigers van de VWEA	8
2.	Bespreking in de commissie	11
III.	Verenigde coöperaties	15
1.	Toelichting door de vertegenwoordiger van Ecopower	15
2.	Bespreking in de commissie	18
IV.	Vereniging van de Vlaamse Provincies	
1.	Toelichting door vertegenwoordigers van afzonderlijke provincies	19
1.1.	Oost-Vlaanderen	19
1.2.	West-Vlaanderen	21
1.3.	Limburg	22
2.	Bespreking in de commissie	23
	Gebruikte afkortingen	27

Op maandag 23 mei 2011 hield de Commissie voor Woonbeleid, Stedelijk Beleid en Energie de eerste van twee hoorzittingen over het voorstel van decreet van de heren Hermes Sanctorum en Dirk Peeters houdende de bevordering van windenergie in Vlaanderen, de oordeelkundige plaatsing van windturbines en de participatie van burgers bij de realisatie van windturbines.

I. INTERDEPARTEMENTALE WINDWERKGROEP

1. Toelichting door de voorzitter

De heer *Bart Hedebouw*, voorzitter van de Interdepartementale Windwerkgroep (IWWG) licht de aanzetnota toe die zijn organisatie heeft uitgebracht in februari 2011 op basis van de EU-richtlijn Hernieuwbare Energie, die bepaalt dat tegen 2020 13 percent van alle Belgische energie hernieuwbaar moet zijn, en het Vlaamse Energiedecreet, dat bepaalt dat Vlaanderen tegen 2020 13 percent groene stroom moet gebruiken.

In de mix van hernieuwbare energiebronnen zal windenergie zeker een rol spelen. Het gaat om een duurzame en milieuvriendelijke energie, die echter ook een duidelijke impact heeft op leefmilieu en landschap. Het inplantingsbeleid is dan ook essentieel om de voordelen van die energie te realiseren en om de nadelen zoveel mogelijk te vermijden.

Het inplantingsbeleid wordt vandaag geregeld door de rondzendbrief van 2006. Deze vormde een actualisatie van de rondzendbrief van 2001, die het afwegingskader en de randvoorwaarden voor die inplanting schetst. De rondzendbrief van 2001 bevat de beoordelingscriteria, bepaalt de inhoud van de lokalisatienota die deel uitmaakt van de vergunningsaanvraag en omschrijft de taken en de samenstelling van de IWWG. Deze werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van ministers, de administratie en de windenergiesector. Waar nodig wordt ook een beroep gedaan op externe deskundigen. Centraal in dit alles staat de vergunning die nodig is om de plaatsing van een windturbine mogelijk te maken.

De aanzetnota stelt vast dat de aanpak onvoldoende planmatig gebeurt en dat er in het kader van de milieu- en bouwvergunning onvoldoende overleg is tussen de verschillende bestuurlijke niveaus en tussen de verschillende bevoegdheidsdomeinen. Daardoor is het realiseren van een windturbine een tijdrovend en complex traject. Er zijn ook veel juridische betwistingen. De realisatie van windturbines blijft bijgevolg sterk achter op de prognoses, vooral in havengebieden.

De aanzetnota van de IWWG stelt voor dat men zich zou baseren op de aanbevelingen van de commissie-Berx en de commissie-Sauwens over de versnelling van maatschappelijk belangrijke investeringsprojecten en op de daarop aansluitende visienota van oktober 2010. Voor windturbines zijn zowel aanbodgedreven als projectgedreven processen van groot belang. De aanbevelingen van de windwerkgroep zijn: een strategisch-planmatige aanpak; een betere integratie van de trajecten van de bouwvergunning en van de milieuvergunning en de overleg- en adviesvorming die daarbij hoort; een aanbeveling ten aanzien van de inplantingsvoorwaarden van windturbines; en een aantal aanbevelingen bij de rol van de IWWG.

Een planmatige aanpak impliceert dat de geschikte zones voor windenergieparken proactief worden geselecteerd. Zo kan men een goede ruimtelijke ordening realiseren, het leefmilieu beschermen, de nodige maatregelen treffen voor het elektriciteitsnet en de inrichting en het beheer van die zones, en ook de afstemming tussen de verschillende projecten reguleren.

De planmatige aanpak is van groot belang om de doelstellingen op Vlaams en provinciaal niveau en in de havens vast te leggen. Op basis van die doelstellingen kan men dan in de

provincies en in de havens gebiedsvisies ontwikkelen. Voor een deel bestaan die gebiedsvisies nu al. Ze moeten de prioriteiten vastleggen. Daarbij kan men zich baseren op de expertise in de gebiedsvisies. De gebiedsvisies moeten ook voldoende draagvlakontwikkeling garanderen. Dat wordt ook afgetoetst aan de voorwaarden uit de rondzendbrief. Er moet voorts een onderlinge afstemming zijn tussen de gebiedsvisies, zodat die niet te sterk van elkaar verschillen. Een gebiedsvisie kan onmiddellijk gelden als een bindende bepaling bij feitelijke projecten.

Een tweede aanbeveling betreft een verdere integratie van het overleg en van de vergunningen. De aanbeveling is dat men zou evolueren naar een enkel interdisciplinair en integraal overlegplatform per provincie en naar een enkele vergunning of naar een uniek loket.

Met deze provinciale overlegplatforms kan de beoordeling van de projecten sterk verbeterd worden. Als er een consensus kan worden bereikt tussen alle administraties die bij de aanvraag betrokken zijn, dan kan er ook een eenduidige advisering worden geformuleerd voor het concrete project. Zo kunnen procedureslagen worden vermeden. Men kan ook duidelijker communiceren over de gewenste inplanting, en projecten sturen naar de beleidsgewenste voorwaarden voor de inplanting van windturbines. Deze overlegplatforms moeten zeker integraal en interdisciplinair zijn, zoals de huidige windwerkgroep. Alle beoordelingselementen moeten immers gelijktijdig worden afgewogen. De overlegplatforms zouden het best functioneren op provinciaal niveau, omdat daar een gedetailleerde kennis aanwezig is van de omgeving en van eventuele ontwikkelingsprocessen in de provincie. Zo kan er binnen de administraties een groter draagvlak ontstaan voor een gecoördineerd advies ten aanzien van gebiedsvisies, projectvoorstellen of vergunningsaanvragen.

Voor de vergunning zelf suggereert de windwerkgroep twee verschillende pistes. Een eerste piste is dat er nog slechts één vergunning zou nodig zijn, in uitvoering van artikel 13 van de richtlijn Hernieuwbare Energie, dat gewag maakt van een eenvoudiger en transparanter vergunningsprocedure. Het voordeel van de unieke vergunning is dat nog slechts één beleidsniveau bevoegd zou zijn voor de beslissing, gecombineerd met een adviserende commissie. De windwerkgroep is zich ervan bewust dat juridisch onderzoek in dat verband noodzakelijk is. Op basis daarvan zullen wellicht aanpassingen moeten worden doorgevoerd.

Een andere piste is een visienota, gebaseerd op de commissie-Berx en de commissie-Sauwens. Voor grootschalige windturbines zou men misschien kunnen werken met een uniek loket, dat op een bestuurlijk niveau instaat voor een uitspraak in eerste aanleg. Op dit ogenblik bestaat er voor klasse 2-inrichtingen al een uniek gemeentelijk loket. Er is één enkele indiening, één openbaar onderzoek, één advies over de vergunningsprocedure en één niveau dat de vergunning aflevert.

De derde aanbeveling van de windwerkgroep is dat er moet worden gestreefd naar duidelijke inplantingsvoorwaarden voor zowel de vergunnende overheden als de projectontwikkelaar. Binnen de werkgroep afdeling Milieuvergunningen is in het kader van de sectorale inplantingsvoorwaarden voor windturbines al onderzoek gevoerd naar de aspecten geluid, slagschaduw en veiligheid. De publieksconsultatie is afgerond. Deze aspecten moeten voort worden onderzocht. De windwerkgroep gelooft dat de bestaande Vlaamse windmolenparken ons heel wat kunnen leren over mogelijke hinder. Bij cumulatieve effecten ten opzichte van bestaande of geplande projecten zou een grondige evaluatie verplicht moeten zijn. Geplande projecten zijn projecten die het volledige vergunningstraject hebben doorlopen en die normaal gezien zullen worden gerealiseerd.

De rondzendbrief van 2006 omschrijft drie soorten taken voor de windwerkgroep: proactieve selectie van locaties voor windturbineprojecten, begeleiding en advies bij windenergieprojecten en het windenergiebeleid in het algemeen, en ten slotte advies bij

vergunningsaanvragen. Deze laatste taak weegt op dit ogenblik het zwaarst. Vorig jaar heeft de windwerkgroep advies geleverd bij vergunningsaanvragen voor ongeveer 360 windturbines. Hij heeft ook geadviseerd bij de provinciale beleidsvisies en de aanzetnota over evaluaties en aanbevelingen opgesteld.

De windwerkgroep stelt voor dat er – meer – werk wordt gemaakt van proactieve besprekingen en van de afbakening van grootschalige zones, van het faciliteren van de plannen in de provincies en in de havengebieden, van een gelijke toepassing van beleid en regelgeving, en van een Vlaams kader voor de inplanting van windturbines. Een dergelijk kader impliceert duidelijke doelstellingen, eventuele wijzigingen in de regelgeving, voorstellen voor participatie en een verhoogde draagkracht, opvolging van de evolutie van de capaciteit, en communicatie.

2. Bespreking in de commissie

De heer *Hermes Sanctorum* beseft dat Defensie en Belgocontrol strikte veiligheidsreglementen hanteren met betrekking tot masten. Belgocontrol eist bijvoorbeeld dat rond de radars een hele cirkel windmolenvrij blijft. Daardoor is het in Vlaanderen moeilijk om echt werk te maken van windenergie. Hoe verhoudt de Interdepartementale Windwerkgroep zich tot de betrokken federale instanties?

De heer Hedeboom heeft in zijn uiteenzetting de nadruk gelegd op de havengebieden. Wat zijn daar de grote knelpunten?

Het verbaast de heer Sanctorum dat de spreker het niet had over de nieuwe VLAREM-normen die op til staan. Hij heeft de indruk dat die een strikt kader van afstandsregels willen vermijden en vooral oog willen hebben voor elementen als geluidshinder en slagschaduw. Misschien kan de heer Hedeboom dit even toelichten?

In het voorstel van decreet dat de aanleiding vormde tot deze hoorzitting, heeft het commissielid de noodzaak van een proactieve aanpak beklemtoond. De IWWG speelt daarin een centrale rol. De heer Sanctorum heeft de indruk dat de IWWG onvoldoende slagkracht heeft gekregen om die proactieve taak te vervullen. Zijn voorstel bevat een decreetale verankering van de IWWG. Het lid stelt voor om zones af te bakenen en om daarvoor een planmatige aanpak voorop te stellen. De overheid kan, bijvoorbeeld via een wedstrijd-formule, een geschikte producent aanduiden. Daarbij kan men zich baseren op parameters als kwalitatieve inplanting en participatie. In Wallonië bestaat er een gelijkaardige trend. Het systeem van de ‘permis unique’ heeft er zijn grenzen bereikt. Nu wil men een proactieve en kwalitatieve aanpak stimuleren, die de overheid zelf bewaakt en initieert. Wat vindt de IWWG van die methode?

De heer *Bart Martens* vraagt hoe de IWWG de gebiedsvisies ziet die provinciaal zouden moeten worden opgemaakt. Moet het gaan om een soort van windplan, dat als bijlage bij het provinciale structuurplan wordt gevoegd? Of moeten dat afzonderlijke provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen zijn?

Wat betekent het voor het vergunningsregime buiten die gebieden als het duidelijk is in welke zones windturbines gewenst zijn? Door de clicheringsbepalingen in de Codex Ruimtelijke Ordening zouden ook turbines in landbouwgebied vergunbaar zijn. Zijn dergelijke vergunningsaanvragen niet meer mogelijk of vallen ze onder een ander regime, bijvoorbeeld onder het regime van de rondzendbrieven? In welke mate zal dat vergunningstraject verschillen van het vergunningstraject binnen de windturbinezones?

De heer Hedeboom pleit voor een permis unique, die in eerste aanleg zou worden afgeleverd op het niveau van de provincie. In welke beroepsmogelijkheden wordt voorzien? Beroepen tegen de stedenbouwkundige vergunning worden op dit ogenblik behandeld

door de Raad voor Vergunningsbetwistingen, maar die toetst alleen de legaliteit. Hij doet geen nieuwe opportuniteitsbeoordeling. Beroepen tegen de milieuvergunning, afgeleverd door de bestendige deputatie, gaan naar de minister van Leefmilieu, die wel opnieuw over de opportuniteit kan oordelen. Zal het beroep tegen de permis unique nog een opportuniteitsbeoordeling mogelijk maken?

De aanpak van de heer Hedebouw laat een aantal problemen ongemoeid. Vandaag zijn de zakelijke rechten vaak versnipperd over de verschillende ontwikkelaars die in een gebied actief zijn. Daardoor kan het energetische potentieel niet altijd worden benut. Soms komt men ook tot een suboptimale ruimtelijke configuratie. Wordt er nog gewerkt aan aanvullende instrumenten om ook die problemen aan te pakken?

Als men de permis unique bekijkt in functie van de wetgeving op de stedenbouw en in functie van de milieuvergunningen, dan kan men geen rekening houden met andere mogelijke criteria om een vergunning te beoordelen. Daarbij denkt de heer Martens aan het energetische potentieel of aan het lokale maatschappelijke draagvlak. Dat laatste kan blijken uit de participatie van een lokaal bestuur of van de omwonenden en uit de toekenning van een vergoeding aan diegenen die de impact van de windturbine ondergaan.

Net als de heer Sanctorum is de heer *Jan Penris* zich bewust van de bezwaren van Defensie en Belgocontrol. Ook de milieubeweging heeft soms kritiek, bijvoorbeeld omdat de traditionele paaigebieden in het gedrang zouden komen of omdat de trekbewegingen van vogels kunnen worden gehinderd. De commissievoorzitter vraagt zich af of er met de milieubeweging evenveel problemen zijn als met Belgocontrol en Defensie.

De heer *Bart Hedebouw* antwoordt dat Belgocontrol en Defensie als externe deskundigen zijn toegevoegd aan de windwerkgroep. Ze hadden daar trouwens zelf om gevraagd. Ze zijn aanwezig bij elke vergadering over vergunningsaanvragen. Deze problematiek speelt een belangrijke rol in de havengebieden. Voor de knelpunten rond de Vogelrichtlijn is er in de Waaslandhaven een oplossing gevonden door de opmaak van een passende beoordeling voor het hele linkeroevergebied. Dat is een plan in twee fasen. Op dat vlak is er dus al wat vooruitgang geboekt. Voor de havens van Zeebrugge en Gent zijn er al initiatieven genomen: planningsinitiatieven of initiatieven van ontwikkelaars. De knelpunten vinden dus geleidelijk oplossingen. Voor de Antwerpse haven blijft er nog een belangrijk probleem, namelijk de CTR-zone van Belgocontrol.

De windwerkgroep heeft nog niet vergaderd over de normen die werden voorgesteld door de afdeling Milieuvergunningen. Het is wel de bedoeling dit nog te doen. Er is wel al een publieksconsultatie gebeurd. Het gaat om een complexe zaak. De normering qua geluid, slagschaduw en veiligheid moet rekening houden met de werkelijke impact van de hinder. De evaluatie van de bestaande projecten kan nuttige informatie opleveren.

De taken van de IWWG zijn belangrijk voor de proactieve selectie van de zones waarin regulerend kan worden opgetreden. Dat is ook de betekenis van de aanzetnota.

De gebiedsvisies worden ontwikkeld op provinciaal niveau, op basis van de doelstellingen die op het Vlaamse en het provinciale niveau en op het niveau van de havens geformuleerd zouden worden. De gebiedsvisies hebben tot doel om de opgelegde doelstellingen gefaseerd te realiseren tegen 2020. De windwerkgroep heeft nog niet onderzocht hoe die doelstellingen er moeten uitzien. Er werd wel aangegeven dat die kunnen worden gebaseerd op het werk dat in de verschillende provincies al verricht is. In de visienota die de windwerkgroep in februari heeft opgemaakt, is dat onderzoek nog niet gebeurd.

Als de gebiedsvisies af zijn, is het de bedoeling om ze te laten bekrachtigen op het Vlaamse niveau. Daardoor zouden ze het kader worden waarbinnen de vergunningsaanvragen en de projectaanvragen worden beoordeeld.

Voor een unieke vergunning en een uniek loket moet er nog juridisch werk worden verricht. Het unieke loket dat al bestaat voor klasse 2-inrichtingen, zou ook voor klasse 1-inrichtingen kunnen worden uitgetoetst.

De ruime samenstelling van de IWWG heeft zijn voordelen. Door de betrokkenheid van de administratie kan bijvoorbeeld een deel van de milieuproblemen worden aangepakt. Daarbij denkt de heer Hedebouw aan de aanpak van de problemen rond de Vogelrichtlijn in de Waaslandhaven.

De heer *Hermes Sanctorum* peilt of Defensie en Belgocontrol zich soepeler opstellen sinds ze als externe deskundigen zijn toegevoegd aan de IWWG. Of komt het erop neer dat bepaalde zaken in een vroegere fase worden afgeblokt, en niet na een hele procedure?

Het lid vindt het vreemd dat de IWWG het nog niet heeft gehad over de nieuwe VLAREM-normen die in de maak zijn. Er is nochtans al een publieksconsultatie geweest.

De heer Sanctorum hecht veel belang aan de proactieve aanpak. Hij heeft de indruk dat ook de overheid daarin gelooft, en peilt hoe die dit wil stimuleren. Hij vraagt zich af welk effect de gebiedsgerichte visies en het overleg zullen hebben op de realisatie van windturbines in Vlaanderen.

De heer *Bart Hedebouw* antwoordt dat de IWWG, net als Belgocontrol en Defensie, een adviserende instantie is binnen de vergunningsprocedure. Het is belangrijk dat Belgocontrol en Defensie op de hoogte zijn van de projecten die worden gepland in de omgeving van luchthavens en radarinstallaties.

Over VLAREM zal de IWWG nog vergaderen. Die voorstellen zijn gelanceerd binnen de afdeling Milieuvergunningen, bij de publieksconsultatie. De IWWG heeft daarop geanticipeerd door die mensen uit te nodigen voor toelichtingen.

Het voorstel van de IWWG is dat de proactieve aanpak zou gebaseerd worden op concrete doelstellingen. De doelstellingen uit het Vlaamse Energiedecreet en later eventueel ook de Europese richtlijndoelstellingen zullen geconcretiseerd worden in de doelstellingen op het Vlaamse en het provinciale niveau en op het niveau van de havens. Op basis daarvan moet de gebiedsvisie ontwikkeld worden.

Dit staat in relatie tot de concrete opdracht binnen de haven- of provinciegebieden. Verschillende invalshoeken zijn mogelijk. Men kan zich baseren op de bestaande of nog op te stellen provinciale plannen om de concrete doelstellingen gefaseerd te halen tegen 2020.

II. VLAAMSE WINDENERGIEASSOCIATIE

1. Toelichting door de vertegenwoordigers van de VWEA

De heer *Chris Derde*, voorzitter van de Vlaamse Windenergieassociatie, verduidelijkt dat zijn organisatie met haar veertig leden alle belangrijke windenergiebedrijven en -onderzoeksinstituten verenigt.

Windenergie is de belangrijkste en meest voordelige energiebron die Vlaanderen bezit. Deze energievorm heeft grote voordelen voor het leefmilieu en kan een belangrijke bijdrage leveren aan de energie- en klimaatdoelstellingen. Windenergie kan een behoorlijk aandeel van de elektriciteits- en energievoorziening waarmaken. Ten slotte is het ook een belangrijke economische sector met een aanzienlijke tewerkstelling.

Vandaag zijn in Vlaanderen 158 turbines operationeel, goed voor 268 megawatt. In 2010 is daar slechts 10 megawatt bijgekomen. Dit jaar zal er vermoedelijk 100 megawatt extra

worden geïnstalleerd. Dat is te danken aan de wijziging van het decreet Ruimtelijke Ordening, waardoor ook in landbouwgebied windturbines kunnen worden gerealiseerd. Buiten de havengebieden zit de ontwikkeling van de installaties voor windenergie momenteel op tempo.

De problemen met de bestaande windturbineparken zijn eigenlijk beperkt, al lijkt het soms anders. Windturbines hebben op dit ogenblik ook een zeer goed draagvlak. 70 tot 80 percent van de mensen ziet windenergie echt wel zitten, zelfs in hun directe omgeving. Dat blijkt uit allerlei onderzoeken, zowel op Europees als op Vlaams niveau. Voor Vlaanderen gaat het om studies van Howest en de K.U.Leuven.

De doelstelling om tegen 2020 in Vlaanderen 1060 megawatt te realiseren, deels in de haven en deels daarbuiten, vindt de heer Derde nogal voorzichtig. De VWEA stelt dat in 2015 al 1000 megawatt kan worden gerealiseerd en pleit voor 1500 megawatt tegen 2020. In Wallonië streeft men trouwens naar 2000 megawatt. Die bijkomende productie wordt gerealiseerd door de vervanging van oude turbines door krachtiger nieuwe modellen, door ingebruikname van nieuwe windturbines en door een betere kennis van de omgeving van windturbines.

Mevrouw *Christa Schaut*, projectleider Windenergie, analyseert de knelpunten binnen de huidige Vlaamse context. Ze onderscheidt daarin drie grote groepen: de aspecten van vergunningen, het vergunningstraject en de operationele aspecten.

De havens vormen een groot knelpunt. De belangrijkste opmerking is dat de voorwaarden niet aangepast zijn aan havengebieden. Ook in havengebieden zouden windturbines in mooie geometrische patronen moeten worden ingeplant in het landschap. In een havengebied waar leidingen en gebouwen kriskras door elkaar staan, is dat evenwel een absurde eis. Voor windturbines is de risicoaanvaarding voorts kleiner dan voor andere installaties. Er wordt evenmin rekening gehouden met het feit dat vogels zich in havengebieden heel anders gedragen dan in de ongerepte natuur, waar ze bijvoorbeeld niet gewoon zijn om rekening te houden met hoge obstakels.

Binnen het vergunningenbeleid is de luchtvaart een groot knelpunt. Uit de kaart blijkt welke belemmeringen het gevolg zijn van de luchtvaart, zowel de militaire als de burgerlijke. Belgocontrol en Defensie zijn tegelijk rechter en partij. Ze stellen de normen, geven adviezen en beoordelen achteraf de gerealiseerde turbines. Het argument van de veiligheid misbruiken ze. In de rest van de wereld staan veel meer windturbines dan in Vlaanderen. Ook daar wordt er gelet op veiligheid, maar worden voor de veiligheid van windturbines wel dezelfde normen gehanteerd als voor andere installaties. Als in ons land een projectontwikkelaar een project wil realiseren in een zone waar dat zegge niet kan, worden de studies die daarvoor werden uitgevoerd, zonder verdere argumentatie als onvoldoende bestempeld, ook al gaat het om erkende studiebureaus die ook voor andere landen werken.

De VWEA vindt dat onder het Directoraat-Generaal Luchtvaart een scheidsrechter zou moeten worden geïnstalleerd, die dringend aan kennisopbouw moet doen. De politiek moet het signaal geven dat bepaalde instanties hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. Daarbij geeft mevrouw Schaut het voorbeeld van de MSA, de grens van mogelijke obstakels voor de luchtvaart. In België interpreteert men dat strikt: niets mag boven deze grens uitsteken. Daardoor mogen windmolens in havengebieden niet hoger zijn dan 150 meter. Indien men ze 180 of 190 meter hoog zou mogen bouwen, zou dat nochtans een enorme energiewinst opleveren. Daarom zou de MSA moeten verlegd worden, in overleg met de buurlanden. De VWEA vraagt voorts dat de onafhankelijke studies zouden worden erkend en dat er wordt geïnvesteerd in een netwerk van radars. Als men tussen verschillende radars informatie kan uitwisselen, ontstaat er een grotere betrouwbaarheid.

Op de VLAREM-voorstellen gaat mevrouw Schaut niet in detail in. Ze zal het wel hebben over de toetsing voor de industriegebieden. Met de geplande nieuwe VLAREM-wetgeving zouden de huidige turbines op de domeinen van Nike niet zijn vergund. Uit een simulatie is gebleken dat 97 van de 106 bestaande turbines in industriezones niet voldoen aan die voorwaarden. Als men ook nog eens bedenkt dat slechts een beperkt aantal turbines op dit ogenblik een probleem vormen, kan men besluiten dat de normen eigenlijk veel te streng zijn. Deze voorstellen zullen ook enorm veel administratieve overlast bezorgen bij de ontwikkeling en de uitbating van projecten. Uit de analyse die de VWEA heeft uitgevoerd, is gebleken dat er bij sommige windturbineparken problemen zijn geweest in de opstartfase. Al deze problemen werden echter opgelost binnen het huidige wetgevende kader.

Ook het INBO werkt aan een nieuw beleidsinstrument. In bepaalde gebieden zijn natuurstudies vereist in het kader van de lokalisatienota. Voor alle andere gebieden zou bijkomend onderzoek moeten gebeuren.

In de Antwerpse haven vormen de turbines van Vleemo blijkbaar geen probleem voor de vogels. Daarom denkt mevrouw Schaut dat de criteria veel te strikt zijn afgebakend en dat het risico onnodig hoog wordt ingeschat. Dat zal leiden tot overmatige studielast. Bij de risico-inschatting dient men rekening te houden met het feit dat vogels zich in industriële zones en langsheen autosnelwegen anders gedragen dan in natuurgebied.

Ook met het oog op ruimtelijke ordening en bescherming van landschappen wordt een zware studielast opgelegd. Het belangrijkste probleem is dat de appreciatie van de administratie verandert in de tijd zonder dat daar duidelijke richtlijnen aan gekoppeld worden. Dat leidt tot een grote onvoorspelbaarheid. Daardoor sneuvelen heel wat projecten in een late fase van de procedure voor de verlenging van de vergunning.

Windturbines zijn grote installaties. Daarom moet men een bepaalde afstand tot intens bewoonde gebieden respecteren. Het formaliseren van de afspraken is een mogelijke oplossing. Men moet echter ook aanvaarden dat er nieuwe types van landschappen ontstaan. Windturbines kunnen soms landschappen versterken. Ze zorgen er bijvoorbeeld voor dat open landschappen open blijven.

De VWEA is het gedeeltelijk eens met het standpunt van de IWWG over het vergunnings-traject. Het probleem is dat er geen geïntegreerd advies is. De projecten moeten over de hele lijn goed scoren, zo niet volgt een negatief advies. Ook de Raad voor Vergunningsbetwistingen is volgens de VWEA een probleem. Men weet wel wanneer het dossier wordt voorgelegd, maar niet wanneer of hoe het zal afgehandeld worden. De VWEA pleit voor een eenheidsvergunning, een geïntegreerd advies, dat 8 op 10 als voldoende beschouwt en niet in alle gevallen 10 op 10 eist. Er moet ook meer interactie komen tussen de vergunningsverlener en de projectontwikkelaar. Soms worden projecten geweigerd omdat ze niet optimaal zijn ingeplant, terwijl men net rekening houdt met bepaalde andere aspecten, bijvoorbeeld de noodzaak van grotere corridors om vogels door te laten. De VWEA pleit ook voor uniformiteit tussen de provincies.

De heer *Chris Derde* vervolgt dat het heel belangrijk is dat de elektriciteitsnetten worden gemoderniseerd. Daarbij moeten de voorwaarden voor de integratie van hernieuwbare energie vervuld zijn. Momenteel is er geen goed kader voor de samenwerking tussen Elia, Eandis en Infrax. De distributienetbeheerders hebben verplichtingen tegenover de Vlaamse overheid. Dat geldt echter niet voor de transportnetbeheerder Elia. Het injectietarief, dat alleen gold voor decentrale milieuvriendelijke energie, werd gelukkig opnieuw afgeschaft. 95 percent van de klassieke energieproductie was niet onderworpen aan deze heffing.

Een ander probleem is dat iedere windturbine op dit ogenblik een apart inkoopstation van 100.000 euro moet hebben. Met een parkkabel kunnen die kosten sterk verminderd worden.

De VWEA vraagt ook transparantie. Op dit ogenblik is het immers onduidelijk hoe de prijs is samengesteld. De netbeheerders zouden pragmatisch moeten meedenken, zodat het potentieel voor windenergie kan worden gerealiseerd. Qua veiligheid is het zinvol om ons te spiegelen aan onze buurlanden. Wat in andere Europese landen goed is, zal ook in België goed zijn.

De VWEA heeft het ook over de overdreven procedures, waardoor nu slechts een beperkt aantal materialen gekeurd raakt voor de Belgische markt. De netbeheerders hebben het vooral over de nadelen van decentrale productie. Er zijn echter ook voordelen, bijvoorbeeld het beperken van de netverliezen. De VWEA vraagt ook prioritaire nettoegang. Dat betekent dat de windturbines elektriciteit kunnen produceren als het waait en dat ze zich niet hoeven te beperken omdat klassieke centrales moeizaam kunnen terugregelen. De klassieke centrales moeten in staat zijn om hun productie te verminderen zodat windenergie altijd op het net kan.

Dan wil de heer Derde het nog hebben over een aantal operationele aspecten. In de kranten staan vaak berichten over het nimbysyndroom. De studies zeggen echter net het tegenovergestelde. De overgrote meerderheid van de mensen zien de windturbines wel degelijk zitten als die op een goede manier worden ingeplant. Vooral de luidste neen-roepers worden dus gehoord. Als er nog geen sprake is van windturbines, is er een ruime steun. Als er een project op tafel komt, rijst er twijfel. Als de windturbine er staat, worden de mensen uit de omgeving de grootste fans van windenergie. Daarvoor verwijst de spreker onder meer naar het filmpje in 'Man Bijt Hond' over de windturbines in Eeklo. Het draagvlak moet wel verder versterkt worden. Al te vaak denkt men dat participatie en financiële vergoedingen de belangrijkste aspecten zijn. Veel belangrijker is echter de communicatie met de omgeving, niet alleen bij de projectontwikkeling, maar ook bij de uitbating. Om die reden heeft de VWEA deelgenomen aan de Dag van de Wind en aan de Open Bedrijvendag.

Duidelijkheid en stabiliteit zijn niet hetzelfde als onveranderlijkheid. Er is een duidelijk kader nodig, ook op financieel vlak, maar dat betekent niet dat het star en onveranderlijk moet zijn. VWEA werkt mee aan de evaluatie van het systeem van de groenestroomcertificaten. Er moet echter snel duidelijkheid komen. Het financiële plan van de projecten die nu vergund zijn en die volgend jaar zullen worden gerealiseerd, moet kunnen worden opgesteld. De VWEA meent dat de minimumsteun bekend moet zijn bij het verlenen van de vergunning.

De heer Derde vat samen dat het maatschappelijke belang van windenergie duidelijk is. De havens zijn volgens de overheid een prioritaire zone voor windturbines. Daarom moet er voor de havens een aangepast beoordelingskader worden uitgetekend. Het is belangrijk dat er goede dossiers worden ingediend. Toch moet men proberen om de administratieve overlast te beperken. Veranderingen mogen niet leiden tot inertie. Er is een duidelijke en gelijkvormige aanpak nodig voor heel Vlaanderen. 8 op 10 moet voldoende zijn. Een pragmatische aanpak mag. Geïntegreerde processen van milieu- en bouwvergunning zullen leiden tot efficiëntieverbetering en tot een snellere realisatie van projecten. VWEA maakt er graag werk van.

2. Bespreking in de commissie

De heer *Hermes Sanctorum* wil wat meer uitleg bij de beperkingen die kunnen voortvloeien uit een eventuele nieuwe VLAREM-wetgeving.

Mevrouw *Sonja Claes* betwijfelt of er werkelijk een groot draagvlak is voor windenergie. Ze wil graag weten wat de resultaten zijn van eventuele buitenlandse studies over de impact van windenergie op de luchtvaart. Er zijn problemen met de concessies die verschillende organisaties nemen op hele gebieden, waardoor het voor de concurrenten bijna onmogelijk wordt om daar nog projecten te realiseren. Kan de sector daarin een rol spelen? De gemeente Heusden-Zolder, waar mevrouw Claes burgemeester is, heeft twee concurrenten verplicht om met elkaar samen te werken. Dat blijkt echter een zeer moeilijk proces. Is het niet de taak van de investeerders om zoveel mogelijk energie aan te leveren en dus om een zo goed mogelijk project neer te zetten in de zones waar windenergie mogelijk is?

De heer *Bart Martens* merkt op dat de formule van de concessieverlening wordt gehanteerd in andere landen en bij ons op de Noordzee. Voor de concessieverlening zou men kunnen denken aan een wedstrijd waaruit het beste project naar voren komt. Dat systeem is vergelijkbaar met het voorstel van decreet van Groen!. Als de bedragen te hoog zouden oplopen, zou de overheid kunnen onteigenen en in concessie geven. Een havenbedrijf dat beschikt over eigen gronden, kan een concessie verlenen. De vraag is of het ook buiten de havengebieden zo moet gaan. Hoe staat de sector tegenover dat instrument?

De heer *Robrecht Bothuyne* gaat in op het gebrek aan kader voor samenwerking tussen Elia en Eandis. In sommige Vlaamse regio's is het moeilijk om nog bijkomende projecten te realiseren omdat de aansluiting op het net niet verzekerd is. Het noorden van West-Vlaanderen is in dat verband een goed voorbeeld. Hoe zit het in de andere regio's? Hoe verloopt het overleg tussen Eandis en Elia op het terrein? Zouden Elia en Eandis moeten worden betrokken bij het verlenen van de vergunningen? Moeten ze een rol krijgen in de IWWG?

Mevrouw *Veerle Heeren* vraagt zich af of er wel ruimte is voor windenergie in het dichtbevolkte Vlaanderen. Het debat is nu vijf jaar aan de gang. De bedrijven concurreren elkaar kapot. Ook Landsverdediging maakt bezwaren. Het lid is er niet van overtuigd dat er een maatschappelijk draagvlak is voor windenergie, behalve dan bij de eigenaars van de gronden waarop de windturbines zouden worden ingeplant.

De heer *Jan Penris* heeft oor voor de kritiek van mevrouw Schaut. In de havengebieden, waar ruimte is voor windturbines, past men regels toe die niet echt aangepast zijn. Nogtans bestaat er interesse voor windenergie in de havengebieden. Wel beaamt de voorzitter de bedenkingen van de CD&V bij het maatschappelijke draagvlak voor windenergie. Hoe werd dat draagvlak gemeten? Is men bereid om een dergelijke meting te organiseren bij het indienen van een nieuw windenergieproject? Wat denkt de sector van een referendum over de inplanting van een windenergieproject buiten het havengebied, naar analogie met het referendum over de Oosterweelverbinding?

De heer *Chris Derde* heeft geen bezwaar tegen een referendum. Op dit ogenblik wordt er gewerkt met een openbaar onderzoek. Daarbij is het twee keer mogelijk om een bezwaar in te dienen tegen een project, zowel voor de bouw- als voor de milieuvergunning. Voor de onderzoeken rond het draagvlak verwijst hij naar Lascawep en naar een studie van de K.U.Leuven die heeft uitgewezen waar het draagvlak groot is en waar niet. De heer Derde zal de resultaten van deze studies doormailen. Onlangs heeft Howest ook een studie uitgebracht die gebaseerd is op onderzoeken in West-Vlaanderen. Daaruit blijkt dat het ene windturbinepark een veel groter draagvlak heeft dan het andere. Een projectontwikkelaar heeft er alle belang bij dat hij zoveel mogelijk draagvlak opbouwt. Als er geen draagvlak is, dan is er wellicht onvoldoende overleg geweest.

In Kruibeke-Beveren heeft Wase Wind vijf windturbines gerealiseerd. Voor dit project is er tien keer een openbaar onderzoek geweest. Dat proces heeft vier en een half jaar geduurd. Er werden geen bezwaren ingediend, precies omdat er heel veel informatie

werd verstrekt. Kruibeke-Beveren ligt nochtans in de dichtbevolkte Vlaamse ruit, vlakbij Antwerpen. De heer Derde is het er dus niet mee eens dat het dichtbevolkte Vlaanderen weinig plaats heeft voor windenergie. De doelstelling van VWEA, namelijk twee windturbines per gemeente in 2020, is zeker haalbaar. In sommige gemeenten staan er nu al veel meer dan twee windturbines.

Er zijn diverse mogelijkheden om het draagvlak te ondersteunen, onder meer participatie en stroomlevering. Het is ook belangrijk dat projectontwikkelaars goed met elkaar samenwerken. Als de projectontwikkelaars er zelf niet uitraken, zou de IWWG of een expertgroep de knoop moeten doorhakken. Dat is natuurlijk niet makkelijk. Het is de bedoeling dat de energieopbrengst wordt gemaximaliseerd, maar nu kunnen er ook andere overwegingen meespelen.

In West-Vlaanderen is er een oplossing gevonden voor de netaansluitingen. Al twintig jaar zijn er onvoldoende mogelijkheden voor de toevoer van elektriciteit naar de kust. Dankzij het offshorewindenergieproject zal er tegen 2014 of 2015 eindelijk versterking komen. Ondertussen werden er met verschillende projectontwikkelaars tijdelijke tussenoplossingen gevonden. Windenergie is nu al vrij belangrijk voor de elektriciteitsproductie. Op dit ogenblik worden parken van vier of vijf windturbines gerealiseerd, die elk goed zijn voor zowat 10 megawatt. Het is de moeite waard om een nieuwe kabel aan te leggen voor een dergelijk project. In Vlaanderen zijn er weinig uithoeken waar men het net niet naar de windturbines kan brengen. Het spanningsniveau wordt steeds hoger. Nu gaat het om 30 kilovolt. Daardoor kan men met dunnere kabels werken en zijn er minder verliezen. Het wordt dus doenbaar om verder van het bestaande net af te wijken. Men hoeft de windturbines niet te beperken tot plaatsen met voldoende capaciteit op het elektriciteitsnet. In het verleden is dat ook niet gebeurd voor de klassieke elektriciteitsproductie. Men heeft de netten bij de productiebron gebracht.

Mevrouw *Christa Schaut* wijst erop dat het eerste ontwerp van de nieuwe VLAREM-regelgeving in publieksconsultatie is gegaan. De VWEA heeft een panel van vijf geluidsdeskundigen aan het werk gezet om uit te zoeken hoe het geluidsprobleem moet worden aangepakt. Het probleem is tot nu toe dat de rondzendbrief en VLAREM niet met dezelfde normen werken. Bovendien zijn de procedures voor geluidscontrole in de bedrijven moeilijk toepasbaar op windturbines omdat men de metingen moeilijk los van het achtergrondgeluid kan uitvoeren. Daarom is een aangepaste regeling voor de windturbines noodzakelijk. De huidige VLAREM-voorstellen bevatten ook geen controleafspraken. Dat kan mettertijd tot problemen leiden.

Een voorbeeld van overdreven studiewerk is dat men alle slagschaduwgevoelige objecten in kaart zou moeten brengen in een straal van twaalf rotordiameters rond de windturbine, ook ten zuiden van de windturbine. Slagschaduw treedt echter alleen op als de zon door de wieken gaat. Vermits de zon nooit in het noorden staat, is er in het zuiden dus geen slagschaduw mogelijk.

Voor slagschaduw worden zeer strenge normen opgelegd. Waarom zou men een windturbine moeten stilleggen voor een slagschaduw op een kantoor om 7 uur 's morgens, als de eerste werknemers pas om 8 uur binnenkomen? Dat leidt tot een verlies van energie. De norm is ook veel te streng. VWEA stelt voor dat de norm zou worden gelegd bij dertig uur slagschaduw en een beperking van een half uur per dag. Dat is perfect mogelijk.

Ook voor geluid worden strenge normen gehanteerd. Rond de industriezones is er niet voorzien in een bufferzone: daar geldt dezelfde norm als in alle andere gebieden. Daardoor moeten windturbines heel diep in industriegebieden worden ingeplant voordat ze aan de normen kunnen voldoen. Dat er ook stiltegebieden zijn, is niet echt een probleem. Het probleem is dat de norm gesteld is op 40 dB(A), terwijl de norm voor landbouwgebieden op 35 dB(A) ligt. Mevrouw Schaut veronderstelt dat 95 percent van Vlaanderen voldoet

aan de norm van 40 dB(A). Dat zijn geen opvallend stille gebieden. Ze stelt voor dat men een stil gebied zou omschrijven als een gebied met minder dan 30 dB(A). Het zou al een hele vooruitgang zijn als er rond de industriegebieden in een bufferzone zou worden voorzien en als de echt stille gebieden goed werden afgebakend.

Sommige projectontwikkelaars stellen voor om het effect van de turbines op de radars vooraf te onderzoeken. Die werkwijze is gebaseerd op grondige internationale kennis. Belgocontrol kan deze studies echter zomaar naast zich neerleggen. Daarmee wordt de kennis uit andere landen genegeerd. De VWEA stelt voor dat er een overheidsdienst zou worden opgericht die kan beoordelen hoe dit precies in elkaar zit.

De Europese Windenergieassociatie EWEA beschikt over informatie over wedstrijden die in diverse landen werden gehouden voor het bekomen van concessies op het land. Daaruit blijkt dat deze wedstrijden in al die landen opnieuw werden afgeschaft omdat dit systeem om diverse redenen niet werkt.

De heer *Marc Hendrickx* verwijst naar de opmerking van de heer *Derde* dat in sommige gemeenten nu al meer dan twee windturbines staan. Zijn dat veeleer landelijke gemeenten of gaat het ook om belangrijke centra? De heer *Chris Derde* antwoordt dat Gent en Antwerpen een groot potentieel hebben voor windenergie dankzij hun haven. Er zijn windturbines vergund in Dendermonde. Er staan er al in Hasselt. Brugge heeft het grootste aantal windturbines van heel Vlaanderen. Hij maakt daaruit op dat windturbineparken overal haalbaar zijn, ook in stedelijke gebieden.

De heer *Hermes Sanctorum* peilt of participatie volgens VWEA een goed middel is om de draagkracht te maximaliseren. Hoe moet die dan decretaal worden verankerd? In Denemarken wordt gewerkt met de 20 procentregel voor de participatie van omwonenden. Het lid stelt vast dat VWEA geen groot voorstander is van het concessiemodel. De doelstellingen voor 2010 werden absoluut niet gehaald. Er werd gepleit voor een proactieve aanpak. Hoe ziet VWEA dat concreet?

Mevrouw *Sonja Claes* stelt vast dat de onderzoeken aantonen dat er een verschil is tussen het participatieve model en het andere. In Eeklo participeert de omgeving mee in de windmolen. Dan vindt men het natuurlijk interessant als de molen draait.

De heer *Chris Derde* antwoordt dat er over participatie gesproken is binnen de sector, maar dat er geen consensus bereikt werd. Participatie is een van de elementen die kunnen bijdragen tot een groter draagvlak voor hernieuwbare energie. Nu dreigt het echter over te komen als het afkopen van draagvlak. Windenergie moet in Vlaanderen een plaats krijgen, net als andere installaties zoals een watertoren of een hoogspanningsmast. Participatie is een belangrijke optie, zeker als dat kan leiden tot een goede communicatie met de omgeving. Er zijn vele modellen mogelijk. Het model van Eeklo is het bekendste. Uit de studie van Howest blijkt ook het belang van de betrokkenheid van de projectontwikkelaar en van de uitbater bij de omgeving, zodat ze bij problemen direct aanspreekbaar zijn. Financiële participatie leidt ook tot een financieel risico. In het buitenland zijn er voorbeelden van bedrijven in de windbranche die bankroet zijn gegaan.

De doelstelling voor 2010, namelijk 450 tot 500 megawatt, staat in de rondzendbrief van 2006. De VWEA stelt alleen vast dat die doelstelling niet werd gehaald. De vergunningsprocedures voor windturbines in landbouwgebieden waren te omslachtig. Daardoor zijn er op vier jaar tijd slechts drie windturbines gerealiseerd. Dit jaar gaat men van 10 naar 100 megawatt geïnstalleerd vermogen. Als dat ook de volgende negen jaar het geval is, zal er een bijkomend vermogen van 900 megawatt gerealiseerd zijn tegen 2020. Als men daaraan toevoegt wat er in de havens kan worden gerealiseerd, dan zal de doelstelling van 1500 megawatt overtroffen worden.

De heer *Hermes Sanctorum* vraagt welk model de VWEA voorstelt voor de proactieve aanpak. Mevrouw *Christa Schaut* antwoordt dat sommige provincies beschikken over een effectief plan. Dat blijkt uit het aantal verleende vergunningen. Als er een kaart is van de zones waarin windmolenparken mogelijk zijn, kan er daarna op detailniveau een onderzoek gebeuren. Dan gaan de zaken veel beter vooruit.

III. VERENIGDE COÖPERATIES

1. Toelichting door de vertegenwoordiger van Ecopower

De heer *Dirk Vansintjan*, bestuurder van Ecopower, zal namens de verenigde coöperaties spreken. Via Ecopower is hij ook actief in de Nationale Raad voor de Coöperatie, een federaal adviesorgaan voor het ministerie van Economie. Ecopower is ook stichtend lid van Coopkracht, een feitelijke vereniging waarin coöperaties uit heel Vlaanderen op allerlei niveaus aan kennisopbouw doen. Onlangs zijn Cera en Arco kandidaat-lid geworden van deze vereniging. Zelf is de heer Vansintjan sinds vorig jaar ondervoorzitter van de Belgische federatie van de coöperaties rond hernieuwbare energie. Ecopower heeft in Wallonië een belangrijke rol gespeeld om startende coöperaties een ruggeleuning te geven. Van daaruit is de idee gegroeid om een Belgische federatie op te richten. Ecopower was ook de drijvende kracht achter pogingen om op Europees vlak de talloze coöperaties rond hernieuwbare energie samen te brengen.

Het is ook de bedoeling de contacten aan te halen met de oude coöperatieve beweging, de Internationale Coöperatieve Alliantie en Cooperatives Europe. Het doel van de burgercoöperaties is dat tegen 2020 alle huishoudens 100 percent groene stroom verbruiken, die in Vlaanderen wordt opgewekt. De huishoudens verbruiken ongeveer 20 percent van de elektriciteit. Die doelstelling is ambitieus, maar haalbaar. De elektriciteitsvoorziening van de nabije toekomst is decentraal, terwijl ze nu nog grotendeels centraal is. In ons land, met de monopolies van Electrabel en SPE, is dat nog toekomstmuziek.

Ecopower streeft naar een decentraal en slim netwerk, en als het kan ook een coöperatief netwerk, dat in handen is van de burgers, voor de productie en misschien ook voor de levering en de distributie. Men zou kunnen denken dat dit een scenario is voor landen als Cuba, Venezuela of China, maar het is nu al realiteit in de Verenigde Staten. 75 percent van het grondgebied wordt er bediend door distributie- en productiecoöperaties, met 40 miljoen Amerikanen in hun ledenbestanden. Dit noemt men de ‘touchstone energy coops’.

In Vlaanderen is de productie van elektriciteit voor 90 percent in de handen van GDF/Suez en EDF, dus in Franse handen. 55 percent van de elektriciteit is nucleair. Het gaat bijna uitsluitend om centrale productie. Er is wel een gezellig groen hoekje, zoals professor Aviel Verbruggen het noemt, voor de hernieuwbare en decentrale producenten. Er zijn ook al 100.000 gezinnen met zonnepanelen. Er zijn twee onafhankelijke productiecoöperaties, namelijk Ecopower en BeauVent, en er zijn er nog een tweetal in oprichting, namelijk Bilzen Energiek en Pajopower.

Ook voor de distributie bestaan er coöperaties. Het gaat echter om coöperaties van gemeentebesturen, en in het geval van de gemengde intercommunales, van gemeentebesturen en Electrabel. Europa stelt dat Electrabel mettertijd moet worden vervangen. Waarom zou het niet kunnen worden vervangen door de consument?

Voor de levering van elektriciteit zit 62 percent van de klanten nog altijd bij Electrabel en 21 percent bij SPE. De coöperatieve leveranciers van groene stroom, namelijk Ecopower en Wase Wind, halen respectievelijk 1 percent en 0,03 percent.

Ecopower had op het einde van 2010 30.000 coöperanten. Iedere maand komen er 500 bij. Ecopower levert nu aan 1 percent van de Vlaamse huishoudens. Voor de meeste mensen

is dat de minst dure stroom, zelfs na de verhoging van de distributienettarieven. Volgens Greenpeace en Test Aankoop is Ecopower samen met BeauVent en Energie 2030 in Wallonië de groenste stroom. Gedurende elf jaar al kan de coöperatie aan de coöperanten een dividend van 6 percent uitkeren op het coöperatieve aandeel.

Men kan zich dan ook afvragen waarom Ecopower geen snellere groei kent. Dat heeft te maken met de investeringen in Wallonië. Er zijn veel gegadigden om de windenergie te realiseren in dit land. Al die jonge bedrijven werken met het systeem van groenestroomcertificaten, dus met het geld van de burger. Ofwel investeren de burgers rechtstreeks, als participant, ofwel wordt er geleend bij de bank. Alleen bij de onafhankelijke groenestroomcoöperaties gaat de meerwaarde volledig terug naar de burger, onder de vorm van een faire vergoeding voor het kapitaal van de burger, 6 percent tot nu toe, en een stroomlevering aan een faire prijs. Een dergelijke REScoop is ook de ideale ondernemingsvorm volgens de Verenigde Naties. 2012 wordt trouwens het internationale jaar van de coöperaties.

Ecopower richt zich dus niet op de bedrijven maar op de huishoudens. De vermelde 20 percent van de elektriciteit wil het opwekken op een hernieuwbare wijze en decentraal, in een slim netwerk en coöperatief. Politici moeten de administraties voldoende instrumenten geven om de windrush zinloos te maken, om planmatig te kunnen handelen en om de burger te laten investeren in de lokale economie. De administraties moeten ook beschikken over voldoende instrumenten om onder verschillende concurrerende projectvoorstellen sociaaleconomische kwaliteitsafwegingen te kunnen maken. Dat gebeurt vandaag niet. In Halen werden bijvoorbeeld slechts vijf windturbines gerealiseerd, hoewel het er zes hadden kunnen zijn als de projectontwikkelaars tot een akkoord waren gekomen.

Sinds de Franse Revolutie behoort het recht op de wind niet meer aan de adel, maar aan de staat. Het gaat dus om een recht dat los staat van het grondbezit. Op dit ogenblik kent de staat geen concessies toe op wind, behalve dan offshore. Voor waterkracht doet ze dat wel. Nu behoort de wind dus de facto toe aan wie een geschikt stukje grond heeft en als eerste een contract tekent met een projectontwikkelaar. Voor de omwonenden rest er weinig of niets. Er is met andere woorden een windrush ontstaan in Vlaanderen.

De coöperaties hebben in maart actie gevoerd. In de verschillende hoeken van België werden palen in de grond geslagen en werd in naam van de burgers officieel een concessie gevraagd op de wind. Dit verzoek was gericht aan de eerste minister van België en aan de minister-presidenten van de verschillende deelstaten. Al gaat het dan om een symbolische actie, deze vraag werd door eerste minister Leterme doorgegeven aan minister Magnette. Van Vlaanderen heeft de heer Vansintjan echter nog geen reactie gekregen.

De spreker stelt vast dat het huidige model van de vrije energiemarkt faalt. Er zijn windfallprofits. Er is een uitverkoop geweest van de energiesector aan het buitenland, en meer bepaald aan Frankrijk. Het voordeel gaat naar de producent en niet naar de klant. Tegenover de grote winsten van sommigen in Frankrijk staat een groeiende energiearmoede in eigen land. De omschakeling naar duurzame energie verloopt te traag. Het hele systeem is gebaseerd op winst. Daarbij primeert het kortetermijnbelang. Binnen de hernieuwbare energie ligt de focus ook te veel op biomassa. Bij de verbranding van houtpellets in Gent gaat 70 percent van de energie verloren.

Vandaar het bestaan van een windrush, met een opbod tussen de verschillende partijen. De lasten en de lusten zijn ongelijk verdeeld. Door de concurrerende vergunningsaanvragen is er weinig tijd om het proces van draagvlakvorming op te starten. Daardoor worden de beschikbare zones vaak niet optimaal ingevuld en ontstaan er actiecomités tegen de projecten. Het zijn inderdaad de roepers die het halen. De spreker denkt aan het voor-

beeld van Glabbeek, waar de gemeente zelf een ontwikkelaar heeft aangeduid volgens een openbare procedure. In deze gemeente zijn er honderd roepers, de 4900 andere mensen worden niet gehoord.

Ecopower meent dat er geen coherent beleid wordt gevoerd ten aanzien van windenergie. De rondzendbrief moet worden geactualiseerd. Er is nog altijd sprake van 2020, maar nu moet men eigenlijk bezig zijn met 2050. De huidige provinciale windplannen houden nog geen rekening met de EU-doelstellingen, zeker niet met die voor 2050. De agentschappen doen aan territoriumafbakening. Men kan de vijftien vogels die mogelijk sneuvelen bij elke windturbine, niet afwegen tegen stroom voor 1500 gezinnen per windturbine. Die afweging moet nochtans gebeuren. De gemeentebesturen zijn tegelijk rechter en partij. Ze zijn adviesverlenende overheid en tegelijk vaak aandeelhouder bij marktspelers.

Ecopower is van oordeel dat wind een publiek goed is. Het voordeel van de exploitatie van dit publieke goed moet naar de samenleving gaan. In de energieopwekking is er nood aan een Vlaamse verankering.

De coöperaties vinden dat de rol van de overheid in de energiemarkt erin bestaat over het algemeen belang te waken. De overheid moet de regulator zijn en moet investeren in het netbeheer. Electrabel wil nu de gemeenten miljoenen euro's laten betalen voor het net dat de burger al lang heeft afbetaald met veel te hoge stroomprijzen. Ecopower raadt de burger aan dat net te claimen. Zo kan er een burgercoöperatie ontstaan. De overheid is vergunningsverlener.

Ecopower is wel voorstander van windconcessies via openbare aanbesteding. De coöperaties zijn vaak de pioniers geweest van de windenergie en van de hernieuwbare energie in het algemeen. Binnen de EWEA is de stem van de coöperaties echter niet te horen. De coöperaties moeten een eigen Europese federatie oprichten om aan het licht te brengen dat zij vaak al meer dan honderd jaar in afgelegen gebieden de burger van energie voorzien.

De gewenste rol van de overheid vereist een strikte onafhankelijkheid ten opzichte van de actoren. De overheid mag dus ook niet investeren of participeren in energiebedrijven. Een Vlaams energiebedrijf kan volgens Ecopower alleen optreden waar de markt faalt. Het kan zorgen voor risicokapitaal voor innovatieve technologieën en voor sociale energiediensten.

Ecopower stelt voor dat er een unieke vergunning zou zijn, met een milieulijk, een luik ruimtelijke ordening en een sociaaleconomisch luik. Dat moet leiden tot een concessie voor de meest geschikte kandidaat. Een concessie is daarbij een voorwaarde om een bouwvergunning en een milieuvergunning te mogen aanvragen. Akkoorden met grondeigenaars en pachters mogen niet de voorwaarde voor concessies uitmaken. De nood aan concessiezones wordt bepaald op basis van de richtlijnen van de Europese Unie die in overleg doorgerekend worden naar Vlaanderen, naar de provincies en naar de gemeenten. Vlaanderen, de provincies en de gemeenten stellen daartoe een Vlaams, een provinciaal en een gemeentelijk plan voor hernieuwbare energie op. Europa heeft daar trouwens veel geld voor. Slechts weinig Vlaamse steden en gemeenten doen daaraan mee.

De denkpiste van Ecopower is dat concessiezones proactief moeten worden gepland en opengesteld voor kandidaten. Dat dient te gebeuren op initiatief van de IWWG, die ook toezicht houdt op de provinciale ontwikkeling. De provinciale windwerkgroep zou het initiatief nemen voor de kleinere windmolenparken van vier tot negen windturbines en zou ook toezicht houden op de gemeentelijke ontwikkeling. De gemeenten zouden binnen het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan kunnen denken aan dorpsmolens. De coöperatie BeauVent heeft vorige week het slechte nieuws gekregen dat de uitbreiding van hun windpark in Nieuwkapelle van twee naar vijf kleinere windturbines van 800 kilowatt geweigerd is. De ambtenaar haalt uit naar de vorige minister van Ruimtelijke Ordening omdat hij

van oordeel is dat de eerste twee windmolens er ook niet hadden mogen staan. Nochtans staat heel de gemeenschap van Nieuwkapelle en Diksmuide volledig achter het project. Het argument is dat het niet gaat om een mooie symmetrische vorm. Ecopower meent dat zelfs solitaire dorpsmolens mogelijk moeten zijn als de lokale gemeenschap daarachter staat. Met de huidige technologie kan een grote windturbine een hele gemeente van stroom voorzien.

Ecopower vindt dat de overheid bij het verlenen van de concessies voorrang moet geven aan projecten met echte participatiemogelijkheden voor de burgers en met een meerwaarde voor de samenleving. Alle projecten moeten in minstens 50 percent mede-eigendom van de burger voorzien. Men mag niet werken met achtergestelde leningen of obligatieleningen of aandelen van Suez zoals nu het geval is. De maatschappelijke meerwaarde moet primeren boven de winstmaximalisatie. Er moet een link zijn tussen het investeren in de productie en het krijgen van een energiedienst aan een faire prijs.

Bij Ecopower wordt duidelijk dat dit werkt. Ecopower neemt geen winst op het leveren van stroom. Een coöperatie kan zo te werk gaan. Via de aandeelhoudersstructuur moet er directe inspraak zijn in het beleid. Een volledige transparantie van het beleid is noodzakelijk voor een goede communicatie. Elke regio moet met de burger een denkproces beginnen over wat er moet gebeuren als in de haven van Antwerpen geen petroleum meer zou binnenkomen of als er geen uranium meer zou zijn.

Ecopower meent dat de windenergieprojecten moeten openstaan voor iedereen, voor, tijdens en na hun realisatie. Sommige bedrijven richten naast hun bedrijf een coöperatie op. Als men bedenkt hoeveel geld dat binnenbrengt voor het totale project, dan kan men dat alleen bestempelen als ‘windowdressing’. Ecopower vindt het belangrijk dat coöperaties samenwerken. Als een bedrijf een coöperatie opricht om een andere coöperatie de loef af te steken, zoals Aspiravi doet, dan zijn dat geen echte coöperaties.

Hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik dienen hand in hand te gaan. Het gemiddelde verbruik van de coöperatieve klant van Ecopower en BeauVent is in vier jaar tijd met 25 percent gedaald. Ook na het verrekenen van het effect van de zonnepanelen is er nog altijd een daling van 17,5 percent. Dit is hoopgevend. Een studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid stelt dat coöperaties als BeauVent en Ecopower objectieve bondgenoten zijn van de Vlaamse overheid. Eigenlijk zijn ze ook objectieve bondgenoten van de gemeenten. Als de gemeenten echter hun terrein afbakenen zoals met Aspiravi, dan blijkt er via Limburgwind bijvoorbeeld een dividend van 6 percent uitgekeerd te worden via een achtergestelde lening, maar wordt de stroom er in Limburg niet goedkoper op. Alleen Ecopower kan de Limburgers stroom leveren die 25 tot 33 percent goedkoper is.

2. Bespreking in de commissie

Voorzitter *Jan Penris* merkt op dat het niet altijd duidelijk was of de heer Vansintjan namens Ecopower sprak of namens de coöperatieve beweging.

Mevrouw *Veerle Heeren* heeft de voorbije jaren als Limburgse al heel wat meegemaakt op het vlak van windenergie. Ze is het eens met de stelling dat de wind van iedereen is. Het lid ondervindt dat landbouwers munt proberen te slaan uit windturbines op hun gronden. Ze meent dat Vlaanderen inspanningen moet doen om coöperaties te faciliteren. Zelf was mevrouw Heeren van in het begin betrokken bij het windproject in Bilzen. Gewone burgers proberen er een project op te starten en Ecopower heeft dat ten volle gesteund. Burgers die bij een dergelijk project betrokken zijn, leren ook bewuster omgaan met energie. Dat is ook de reden waarom het energieverbruik daalt bij de participanten aan dergelijke projecten.

De heer *Hermes Sanctorum* heeft nog vragen bij het concessiemodel. De VWEA is een andere mening toegedaan dan Ecopower. Het lid denkt dat de kwaliteit van de projecten centraal moet staan. Als de overheid het voortouw neemt, wordt de kwaliteit beter gegarandeerd. Het is de heer Sanctorum dan ook niet duidelijk hoe men de kwaliteit van de huidige initiatieven zal garanderen. Binnen de sector bestaat de angst dat dit vertragend zal werken. Het commissielid vraagt hoe Ecopower reageert op de bedenkingen bij het concessiemodel. Hij is het eens met de opmerking dat participatie niet mag neerkomen op het afkopen van hinder en veronderstelt dat betrokkenheid bij de projecten centraal staat in het model van Ecopower.

De heer *Bart Martens* begint met een bedenking bij de kritiek op Aspiravi. De heer Vansintjan gaat ervan uit dat een coöperatieve het enige model is waarbij de maatschappelijke meerwaarde terugkeert naar de burgers. Dat geldt echter alleen voor burgers die rijk genoeg zijn om een aandeel van een dergelijke coöperatieve te kopen. Binnen het Aspiravi-model investeren lokale besturen mee in hernieuwbare energie. Dan gaat de meerwaarde ook naar burgers die het zich niet kunnen permitteren om te investeren in aandelen. Op dat vlak is dat model dus socialer dan het coöperatieve model.

Overigens kan men de overheid moeilijk verwijten dat ze de energiesector verkocht heeft aan het buitenland. Precies diegenen die dat niet hebben gedaan, krijgen hier de volle laag, omdat ze rechter en partij zijn enzovoort. Deze mensen hebben gezegd dat ze bereid waren om te blijven investeren in eigen productie. Dat is ook het model dat steeds meer opgang maakt in Duitsland. De Stadtwerke die de netten beheren, kopen die vaak terug van de partners waaraan ze verkocht waren. Ze beginnen steeds vaker te voorzien in duurzame eigen energieproductie. Dat model is dus niet noodzakelijk slechter dan het coöperatieve model.

De heer Martens peilt of de aanpak die heer Vansintjan voorstelt, niet vertragend zal werken. Vlaanderen, de provincies en de gemeenten moeten windplannen maken. Vooraleer er een vergunning kan worden afgeleverd, moet er eerst een concessie worden verleend. Als men beschikt over de concessie, heeft men nog niet de zakelijke rechten om in die zone effectief met de bouw te kunnen beginnen. Er zijn dus twee extra stappen, eerst de windplannen en dan de concessies.

De heer *Dirk Vansintjan* begrijpt het standpunt van de VWEA. Op het terrein sneuvelen er echter heel wat projecten omdat de ambtenaren smachten naar planmatig werk. Ze willen dat projectontwikkelaars hun plannen onderling coördineren. Dat werkt vertragend. Men staat voor een enorme opdracht. Alle ambtenaren moeten daarvan doordrongen zijn. Op elk terrein zullen er toegevingen moeten gebeuren. Aanvankelijk zal dat misschien wat vertragend werken, maar achteraf zullen er meer resultaten worden geboekt.

Ecopower heeft ooit overleg gepleegd met Aspiravi, want dat is een natuurlijke partner. De zuivere intercommunales die niet meer mochten produceren, hebben dat vehikel gecreëerd. Dat is dus ook een geval van territoriumafbakening. De spreker betreurt dat deze mensen zich niet ethischer gedragen. Vereniging van de Vlaamse Provincies

1. Toelichting door veregenwoordigers van afzonderlijke provincies

1.1. Oost-Vlaanderen

De heer *Reinout Debergh*, diensthoofd Ruimtelijke Planning van de provincie Oost-Vlaanderen, werkt al geruime tijd mee aan de IWWG.

Het diensthoofd heeft een aantal vragen en vaststellingen opgelijst. Beschikt Vlaanderen over perfecte locaties voor windturbines? Het antwoord is dat Vlaanderen wel degelijk geschikte locaties heeft, maar dat het onduidelijk is of die perfect zijn. Het is zelfs de

vraag of er in heel de wereld wel perfecte locaties bestaan voor windturbines. Het is zeer moeilijk om een locatie te vinden die voldoet aan alle voorwaarden, die dus 10 op 10 haalt, zowel voor landschap en natuur als voor ruimtelijke ordening en veiligheid.

Hoe moet men te werk gaan om in Vlaanderen nieuwe windturbines te realiseren? Moet men zich een weg bijeenpuzzelen? Moet men gewoon zoeken naar compromissen? Of moet men zoeken naar een proactief beleid? De heer Debergh denkt dat men de drie dingen tegelijkertijd zal moeten doen. Een proactief beleid is volgens hem vooral belangrijk voor het aanduiden van bijkomende locaties. Met het oog op de doelstellingen voor 2050 vraagt het diensthoofd zich af hoe men omgaat met grote windmolenparken. Op dit ogenblik is men genoodzaakt om te puzzelen. Daarbij zullen vaak compromissen noodzakelijk zijn, maar mag men het grote plan niet uit het oog verliezen. In de rondzendbrief van 2000 was het de bedoeling een onderscheid te maken tussen grote, kleinere en kleine parken. De spreker denkt dat er tot nog toe alleen kleinere parken werden gerealiseerd en dat de impact van al die parken min of meer dezelfde is. Wellicht zou het goed zijn om versnippering zoveel mogelijk te voorkomen.

In 2006 is de heer Debergh gestart met het provinciale beleidskader voor Oost-Vlaanderen. Dat ging voornamelijk over locatiekeuze. Die eerste stap is nu gezet. Nu zal men uitkomen bij de veel moeilijker vragen, namelijk: wie plaatst de turbines, hoe worden ze beheerd en hoe gaat men er verder mee om? Dan gaat het over concurrentie, over lusten en lasten, over participatie en over windrecht. Op dit ogenblik is dat nog heel onduidelijk. Alle actoren, sectoren en administraties worstelen momenteel met die vragen. Men probeert zo goed mogelijk te werken, ondanks het ontbreken van een goed kader. Er wordt gesproken over een efficiëntere vergunningsverlening. Dat is belangrijk, maar het volstaat niet om de problemen op te lossen. Het verlenen van de vergunning komt immers op het einde van het proces. Dan pas kan men uitmaken of alles goed is verlopen.

De spreker lanceert een oproep tot procesbegeleiding van de projecten over het hele traject. De overheid moet dus een oogje in het zeil houden. Het provinciale beleidskader werd goedgekeurd in augustus 2009 als een onderdeel van het provinciaal ruimtelijk structuurplan. In die zin is het dus verankerd in het provinciale beleid. Het is een directe toetssteen voor alle gemeentelijke en provinciale planprocessen. Binnen de juridische mogelijkheden was dit het meest constante beleidskader. Het is opgemaakt op het moment dat er nog ruimtelijke uitvoeringsplannen nodig waren. Het was de bedoeling dit te verankeren via een stedenbouwkundige verordening, maar dat was op dat ogenblik niet meer mogelijk. De provincie speelt een adviserende rol bij de vergunningen.

Tot nu toe werkt het systeem. Er gebeurt duidelijk een sturing naar de aangeduide gebieden. Er is nog geen enkele vergunning verleend voor gebieden die daarvoor niet geschikt zijn. Het is wel de vraag of dit houdbaar zal blijven in de toekomst. Men moet immers rekening houden met de doelstellingen voor 2050. Het provinciale beleidskader gaat uit van potentiële inplantingslokaties. Er werd uitdrukkelijk voor gekozen om niet alles te onderzoeken. Zo is men gekomen tot potentiezones die op een lager schaalniveau voort moeten worden onderzocht. Het is belangrijk om te streven naar een structuur voor de volledige provincie. De afbakening is gebeurd op macroschaal. Voor de diverse zones werd nagegaan welke risicoklassen van de avifauna er aanwezig zijn. Deze oefening wordt ook gedaan voor de risicokartering die vanuit het INBO zal worden verspreid.

De luchtvaart is inderdaad een moeilijke partner, in het bijzonder Defensie. In het beleidskader werd dit aangeduid als een risico. Alle projecten die werden ingediend voor de zone die gelegen is op minder dan 15 kilometer van de militaire NAVO-radar van Semmerzake, werden tot nog toe volledig afgeblokt. De provincies zijn vragende partij voor een genuanceerder beeld.

De provincie wil ook werken aan proces- en trajectbegeleiding over de hele lijn. Daarnaast is ze ook gestart met opportuniteiten. Het betreft de lopende provinciale planprocessen, waarin men windturbines kan opnemen als beoordelingselement. In eerste instantie denkt de heer Debergh aan de afbakeningsprocessen van de kleinstedelijke gebieden, met daarin de windturbines als aandachtspunt. Ze werden ook opgenomen in de plan-MER's, die ter beschikking zullen worden gesteld van projectontwikkelaars. Dat is nuttig bij het verlenen van vergunningen. Het is vooral de bedoeling na te gaan hoe windturbines kunnen worden ingepast in de kleinstedelijke gebieden. Ook in de concrete ontwikkeling van bedrijventerreinen kunnen windturbines mee in beschouwing worden genomen. Daarnaast werkt men ook op de Gentse kanaalzone en op de Waaslandhaven.

De provincie werkt ook aan specifieke planprocessen. In dit geval betreft de planning veeleer het proces dan het uiteindelijke plan. Een van de hoofdkenmerken van het beleidsplan is de concentratie van tientallen windturbines in grootschalige zones, afgewisseld met grootschalige gebieden van open ruimte. Die keuze vloeit voort uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Voor de zone Maldegem-Eeklo en voor de zone langs de E40 zijn de processen intussen gestart. Het is de bedoeling alle verschillende actoren en sectoren samen te roepen, om te streven naar zoveel mogelijk consensus en om zich te richten naar een specifiek einddoel qua ruimtelijke landschappelijke visie voor dat gebied. In het plan-MER moeten geluid, slagschaduw en impact op landschap en natuur samen worden bekeken. Het is belangrijk om te werken met scenario's, niet alleen om de discussie op te wekken, maar ook om rekening te kunnen houden met een eventuele taakstelling van de Vlaamse overheid op het vlak van energievoorziening. Momenteel is het nog niet duidelijk hoeveel windturbines er zullen moeten komen in die zones. Het specifieke einddoel is veeleer een afbakening van de zones waarin windturbines mogelijk zijn. Het gaat om zeer grote gebieden. Het is een grote uitdaging om voor dergelijke grote gebieden planningsprocessen op te starten.

De provincie start ook met een strategisch project Oost-Vlaanderen Energielandschap. De provincie heeft van de Vlaamse overheid een subsidie ontvangen voor een project van drie jaar, en zal daarbij oog hebben voor participatie, communicatie en inplanting op het terrein. Op dit ogenblik wordt voor dit project een coördinator aangeworven. Er zal ook iemand worden aangeworven voor participatie en communicatie. Het is de bedoeling om verschillende mogelijkheden uit te proberen om samenwerking te realiseren tussen concurrerende projectontwikkelaars, tussen bewoners in een bepaald gebied, tussen verschillende gemeenten en tussen de gemeenten en de bewoners. Waar het planproces veeleer top down werkt vanuit energiedoelstellingen, werkt het project bottom up. Dat kan leiden tot een clash tussen het strategische project en de planprocessen.

1.2. West-Vlaanderen

De heer *Joachim D'Eigens*, projectcoördinator van de provinciale dienst Ruimtelijke Planning, legt uit dat in West-Vlaanderen aan het eind van 2009 een beleidsvisie is opgesteld. Dit document was niet juridisch verankerd in een structuurplan. De aanleiding was de codexwijziging die windturbines vergunbaar maakte in agrarisch gebied. Naar aanleiding daarvan was er een enorme druk vanuit de sector om windturbineprojecten te realiseren. Allerlei zones werden naar voren geschoven. De provincie en de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar zaten met de vraag hoe ze al deze projecten moesten sturen en beoordelen. Als eerste stap werd dan deze visietekst opgesteld. Daarbij werd een ruimtelijke afweging gemaakt over de meest geschikte locaties voor de inplanting van die windturbines. De term 'ruimtelijke afweging' verwijst naar een ruimtelijke inpasbaarheid zonder dat er een diepgaand onderzoek is gevoerd naar milieutechnische afwegingen.

In een eerste fase gaat men op zoek naar geschikte locaties. Het begrip ‘gedeconcentreerde bundeling’ wordt daarbij nog iets verder doorgevoerd dan in de rondzendbrief. In plaats van te zoeken naar minstens een grootschalige infrastructuur als aanknopingspunt, stelt West-Vlaanderen er twee voorop. Men kan denken aan een autosnelweg en een regionaal bedrijventerrein. Dat impliceert dat men langs de autosnelweg naar de kust geen lint van windturbines kan aanleggen. Zo kunnen turbinevrije zones in het landschap blijven bestaan. Daarop wordt een aantal parameters toegepast zoals de natuurlijke waarden en de mogelijke hinder. Bij de selectie van de zones wordt gezocht naar de best beschikbare plaatsen, waar het ontwikkelen van windturbines het meest evident lijkt. Er wordt ook gezocht naar de maximale energieopbrengst. Daarbij mag de basisbestemming niet worden gehypothekerd. Als het gaat om een regionaal bedrijventerrein dat nog moet worden ontwikkeld, dan moet er eerst een zicht zijn op de ontwikkeling van dat bedrijventerrein. De provinciale overheid en de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar proberen een inzicht te krijgen in de potentie van die zoekzones. Daarbij krijgen ze heel wat input van de sector. Als een bepaalde locatie zeven turbines mogelijk maakt, dan kan een deel van dat potentieel verloren gaan door een onoordeelkundige inplanting van twee of drie turbines.

Structurele elementen worden als aanknopingspunt gebruikt. Bij een park langs een autosnelweg gaat de voorkeur naar een inplanting in de rijrichting van die snelweg. Er is ook een voorkeur voor een geometrische ordening, die echter de optimale aanwending van het potentieel niet in de weg mag staan.

Vanuit het Vlaamse Gewest is er geen formele verdeling van het aandeel hernieuwbare energie dat Europa aan de lidstaat België vraagt. Van eind 2009 tot nu trad de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar sturend op bij het vergunningenbeleid. Deze aanpak heeft succes gehad. Veel vergunningsaanvragen op minder geschikte locaties blijven achterwege na overleg met de ontwikkelaars.

Er werd een aantal milieuvergunningen verleend, aansluitend bij bestaande projecten en in nieuwe projecten. Een knelpunt is dat er alleen een informeel kader is, met twee partijen, namelijk de deputatie voor de milieuvergunning en de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar voor de bouwvergunning. In de praktijk is het afleveren van de twee vergunningen voor een geschikte locatie nog altijd geen evidentie. Specifieke lokale factoren spelen daarbij een rol. Het voorstel van de IWWG kan hiervoor misschien een oplossing bieden.

Momenteel wordt er gewerkt aan de integratie van het beleidskader in het provinciaal ruimtelijk structuurplan. Dat bevindt zich nog in een informeel stadium, al is het aangenomen door de deputatie. Het is de bedoeling dat windmolenparken aansluiten bij minstens twee grootschalige aanknopingspunten. Grootschalige projecten in de open ruimte blijven mogelijk als dat nodig is om bepaalde energiedoelstellingen te halen.

1.3. Limburg

De heer *Luc Driesen*, medewerker van de gedeputeerde voor Leefmilieu en Onderwijs, verwijst naar het boekje dat vorige week vrijdag werd gepubliceerd naar aanleiding van het Limburgs Klimaatparlement. Daar werd de aftrap gegeven voor een klimaatneutraal Limburg tegen 2020. In het boekje worden 55 maatregelen opgesomd die daartoe kunnen bijdragen. Een van die maatregelen houdt verband met windenergie. Om de hele provincie van elektriciteit te voorzien op basis van wind – wat natuurlijk niet de bedoeling kan zijn – zouden er ongeveer 2000 turbines moeten worden ingeplant. In de praktijk zullen er, mits een goede aanpak, ongeveer 150 windturbines komen.

Vanaf begin 2010 werden er heel wat aanvragen ingediend voor windturbines. Dat had te maken met het vrijgeven van het landbouwgebied. Er werd wat getwijfeld of het nodig

was om een provinciaal windplan op te maken. De milieuvergunning en de stedenbouwkundige vergunning worden immers niet door dezelfde instantie afgeleverd. Uiteindelijk heeft de provincie de opmaak van dat plan voortgezet. Het uitgangspunt was het interne afwegingskader dat de provincie heeft opgemaakt op basis van de rondzendbrief. Al vrij snel werd duidelijk dat de algemene spelregels vaak onvoldoende waren om de vergunningsaanvragen van concrete projecten te kunnen beoordelen.

Mevrouw *Kristien Lefebber*, directeur Ruimtelijke Ordening van de provincie Limburg, deelt mee dat het provinciaal ruimtelijk structuurplan voorlopig wordt vastgesteld in de provincieraad van juni. Daarin is momenteel opgenomen dat er een bijkomende studie zou gebeuren over de inplanting van windmolens. In de bindende bepalingen staat dat hiervoor provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen kunnen worden opgesteld. Met het oog op de flexibiliteit werd bewust gekozen om geen locaties op te nemen.

Men is vertrokken van het intern afwegingskader, maar in Limburg heeft de deputatie ook een aantal gebieden geselecteerd voor verder onderzoek. Deze gebieden worden omschreven als nieuwe landschappen. De vorige studie, die als uitgangspunt werd gebruikt, is een vertaling naar het provinciale niveau van het afwegingskader van Vlaanderen met de positieve en de negatieve voorwaarden. Op basis daarvan werd de kaart opgemaakt. Uit de eerste oefening bleek al dat het aantal mogelijke locaties heel beperkt was voor Limburg.

Op basis daarvan werd een nieuwe studie verricht. Het interne werkdocument bleek immers onvoldoende te zijn voor de behandeling van de milieuvergunningen. De aanwezigheid van minstens twee aanknopingspunten was als voorwaarde gesteld. In de praktijk was het echter moeilijk om daarmee te werken. Daarom werd een bijkomende studie uitgeschreven voor de selectie van locaties. Hiervoor werd een begeleidingsgroep samengesteld. De leden van deze groep zijn onder meer de provincie Limburg, het Agentschap Natuur en Bos, het Agentschap Ruimte en Erfgoed, de afdeling Duurzame Landbouw en de afdeling Milieuvergunningen. Vanaf het begin werden er ook bilaterale gesprekken gevoerd met Belgocontrol en Defensie.

De methodiek die het studiebureau heeft uitgewerkt, is een soort van zeefkaart. Ten eerste werden de woon- en bufferzones uitgesloten. Er werd rekening gehouden met afwegingen inzake natuur, landschap en radar. Op basis daarvan werd een syntheseskaart gemaakt van de gebieden die eventueel in aanmerking komen. Die gebieden werden vervolgens gecheckt op zonevreemde woningen en bestaande windturbines. Dat leidde tot de opmaak van een kaart met mogelijke locaties. Het ging om locaties die sowieso in aanmerking kwamen en om locaties waarvan het vooraf duidelijk was dat er beperkingen waren. Het was de bedoeling locaties te selecteren waar minstens vijf windturbines kunnen worden ingeplant. Over de andere locaties doet deze studie geen uitspraak.

De heer *Luc Driesen* vat samen dat de grote GIS-oefening op de kaart van Limburg 36 of 37 zones heeft afgebakend. Over die zones werd overleg gepleegd met Belgocontrol en Defensie. De gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar wordt daarbij systematisch betrokken. Van die 36 zones zullen er wellicht ongeveer 20 overblijven. Dan zal er overleg komen met de betreffende gemeenten. De gemeenten zijn trouwens doorgaans goed op de hoogte van de aanvragen op hun grondgebied. Vervolgens is het de bedoeling een zicht te krijgen op de eigendomsstructuur van die zones met het oog op een maximale invulling. Met deze werkwijze moet het mogelijk zijn om in de geschikte zones snel windturbineparken te realiseren.

2. Bespreking in de commissie

De heer *Hermes Sanctorum* vraagt aan de vertegenwoordigers van Oost- en West-Vlaanderen of de opmaak van de provinciale windplannen in de praktijk al vruchten heeft afgeworpen. Aan alle provincies vraagt hij voor hoeveel percent van die zones er al een aanvraagprocedure loopt.

De heer *Bart Martens* peilt of de provinciale windplannen ook gedragen worden door de gewestelijke instanties die daarover moeten adviseren. In Limburg is er blijkbaar nauw overleg met de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar. Hanteert die bij de beoordeling van een stedenbouwkundige aanvraag ook een provinciaal referentiekader of hanteert hij een eigen kader? Hoe gaat men om met vergunningsaanvragen buiten de geselecteerde windzones? Volgens de huidige wetgeving kan men daar in principe ook vergunningen toestaan op voorwaarde dat de criteria van de rondzendbrief en de sectorale milieuvergunningvoorwaarden uit VLAREM worden gerespecteerd.

Aan de heer *Debergh* vraagt de heer *Martens* welke houding men aanneemt tegenover de negatieve adviezen in een straal van 15 kilometer rond de radar van Semmerzake. Volgens minister *Muyters* zijn deze adviezen namelijk niet bindend. Mits een goede motivering kan ervan worden afgeweken. De overheid kan gebruikmaken van de onafhankelijke studies die werden uitgevoerd, al dan niet in opdracht van de projectontwikkelaars, om het negatieve advies te passeren. Is dat gebruikelijk? Zijn er gevallen waar men ondanks het negatieve advies toch tot vergunning is overgegaan? *DEME* is er bijvoorbeeld in geslaagd om ondanks negatief advies van Belgocontrol met betrekking tot de luchthaven van Deurne toch een vergunning te krijgen van de deputatie van de provincie Antwerpen.

De heer *Jan Penris* weet dat er wordt gestreefd naar een afzonderlijke regelgeving voor de havengebieden. De meeste provincies hebben een eigen havengebied. In Limburg is dat voorlopig niet het geval, hoewel de commissie Openbare Werken ervoor pleit om grote delen rond het Albertkanaal als een groot havengebied te bestempelen. Is de provincie Limburg bereid om in dat havengebied ook de regels toe te passen die zouden worden uitgewerkt voor de andere havengebieden?

De heer *Reinout Debergh* antwoordt dat het niet makkelijk is de exacte impact te onderzoeken van het provinciale beleidskader, vooral omdat in dezelfde periode ook de agrarische gebieden werden vrijgegeven. Men is er duidelijk wel in geslaagd om de vrijstelling van de agrarische gebieden te sturen in de richting van de potentiegebieden.

Voor nagenoeg alle zones werden projecten ingediend. Uiteraard zitten deze projecten in verschillende fases, van studiefase tot vergunningsfase.

Voor de aanvragen buiten de zones van het beleidskader is men uiteraard uitgegaan van potenties. Dat is wellicht een verschil met de provincies West-Vlaanderen en Limburg. Voor de gebieden buiten de zones is er geen aansluiting bij een of ander positief aanknopingspunt. De grenzen van de potentiezones zijn weliswaar niet volledig op kadastraal niveau vastgelegd. Daarover is dus nog discussie mogelijk. Buiten die zones zijn er een aantal projecten die vooral met de principes van het beleidskader rekening houden. Tot nog toe is echter nog geen enkel project buiten de zones van het beleidskader vergund. Het was uiteraard de bedoeling om dat onmogelijk te maken, maar de juridische verankering daarvan is absoluut niet evident. Zo mag een stedenbouwkundige verordening geen locatieafbakening bevatten. Nu wordt onderzocht of de afbakenings-RUP's van de macroconcentratiegebieden een oplossing bieden. In de praktijk komt het er dan op neer dat men een afbakenings-RUP zou opmaken voor de niet-concentratiegebieden waar men windturbines zou kunnen verbieden of extra voorwaarden zou kunnen opleggen. Als de concentratiegebieden al zijn afgebakend met een andere methode, dan kan men voor de tussenliggende gebieden in principe wel een verordening toepassen.

Het provinciale structuurplan is eerst voorlopig en na een openbaar onderzoek ook definitief vastgesteld door de provincieraad, en goedgekeurd door de Vlaamse minister. Het gaat dus om een beleidsdocument waar men niet zo gemakkelijk aan kan voorbijgaan. Voor het verlenen van de vergunning is dat natuurlijk iets anders, al was het maar omwille van de bepaling in de Codex Ruimtelijke Ordening dat structuurplannen niet mogen worden gebruikt bij de vergunningsverlening. Er is wel contact tussen de stedenbouwkundige

ambtenaar en de provincie om de bezorgdheden te kunnen doorgeven. Dat werkt zeker niet perfect. De uitspraken van de bestendige deputatie en van de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar kunnen erg van elkaar verschillen.

Een tweede probleem heeft te maken met de buitendiensten van de gewestelijke administraties. Daar zijn wel wat verschillen, ook tussen de provincies. In bepaalde provincies hebben de buitendiensten sneller een impact op de stedenbouwkundige ambtenaar dan in andere. De windwerkgroep moet proberen om op gewestelijk niveau de lat gelijk te leggen, zeker omdat het gaat over gewestelijke adviesinstanties en gewestelijke vergunningsverleners.

Voor Semmerzake gaat het inderdaad om niet-bindende adviezen waarvan men kan afwijken. Het is echter niet zo evident als het lijkt, omdat het gaat om Defensie. Eigenlijk hoeft Defensie zelfs niet te verantwoorden waarom het een impact ziet op de radar. In verband met Belgocontrol kan men gemakkelijker milderende maatregelen nemen, bijvoorbeeld door softwarematig om te gaan met radars. Defensie wil of kan dat niet doen omdat ze absoluut willen werken met de ruwe data van hun radarsysteem. Een vliegtuig dat wil binnendringen in het luchtruim, zou namelijk kunnen gebruikmaken van de softwarematige aanpak om niet opgemerkt te worden door de radar. Het is dus zeker niet gemakkelijk voor de vergunningsverlenende overheid om van dat negatieve advies af te wijken.

De heer *Joachim D'Eigens* antwoordt dat hij de meeste stellingen van de heer Debergh kan bijtreden voor de provincie West-Vlaanderen.

Er zijn inderdaad al vergunningen afgeleverd binnen de afgebakende zones. Er zijn slechts enkele zones – twee van de dertien – waarvoor men nu al heeft vastgesteld dat het moeilijk zal zijn om een draagvlak te creëren. Er is een groot verschil tussen procedure en vergunning. Het is al gebeurd dat er in een geschikte zone vergunningsaanvragen werden ingediend die toch niet werden goedgekeurd omwille van milieutechnische afwegingen op detailniveau.

Als er een concreet dossier wordt ingediend, blijven de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar en de provincie twee verschillende instanties, al werden de principes en de zones dan in consensus afgebakend. In een bepaald dossier deelde de dienst Vergunningen van de bestendige deputatie mee dat de voorgestelde invulling optimaal was. De gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar stelde dan weer dat er geen vergunning zou worden toegekend als niet nog een extra turbine zou worden gepland. Daarom treedt de provincie West-Vlaanderen de aanbeveling van de IWWG bij. Er moet een stuurgroep worden opgericht waar de verschillende overheden tot een gedragen mening kunnen komen. Wie de vergunning uiteindelijk aflevert, doet er dan niet toe.

Er werd al een vergunning afgeleverd buiten de afgebakende zones. Het gaat wel om een project dat voldoet aan de voorwaarde van het bundelen aan de grootschalige infrastructuur. Daarom meent de heer D'Eigens dat het beter is om te werken met de grote ruimtelijke principes en daar dan de nodige marges in te bouwen. Als zich ontwikkelingen voordoen die niet gekend waren op het ogenblik dat de beleidsvisie werd uitgewerkt, dan houdt men nog alle mogelijkheden open. Het was van meet af aan de bedoeling dat het West-Vlaamse kader snel zou kunnen worden geëvalueerd en bijgesteld. De beperking van het provinciale kader bestaat hierin dat grote parken in de open ruimte nooit een optie zijn geweest. Dat geldt ook voor de andere provincies.

De heer *Luc Driesen* vult aan dat in de provincie Limburg al vergunningen werden afgeleverd buiten de zones die nu in kaart werden gebracht. Er werd gezocht naar zones waar minstens vijf turbines kunnen worden gerealiseerd. Er zijn echter ook al windparken aangelegd met twee of drie turbines. Het gaat om voorkeurzones. In de toekomst zullen nog altijd aanvragen kunnen worden ingediend in de andere zones. De heer Driesen veronder-

stelt dat de ontwikkelaars toch vooral projecten zullen indienen voor de voorkeurzones omdat de weg naar een vergunning daar het gemakkelijkst zal zijn.

De contacten met de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar verlopen in Limburg erg vlot. Er wordt geregeld informatie uitgewisseld over de ingediende dossiers. Soms worden de milieuvergunning en de stedenbouwkundige vergunning samen ingediend, soms ook niet. Het is belangrijk dat de provincie een zicht heeft op wat er aan de gang is. De vergunningsaanvragen voor turbines van minder dan 5 megawatt komen bijvoorbeeld binnen bij de gemeenten. Via de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar houdt de provincie daar toch zicht op.

Het is niet juist dat er in de provincie Limburg geen haven is: er is namelijk een haven in Genk, al is die van een andere orde dan de andere Vlaamse havens. Langs het Albertkanaal liggen er zeker zones die in aanmerking komen om te worden beschouwd als havengebied. Daar kunnen trouwens ook energie-intensieve industrieën komen, waardoor het interessant wordt om windturbines in te planten.

Jan PENRIS,
voorzitter

Valerie TAELEMAN
Marc HENDRICKX,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

Arco	huidige naam voor het LVCC (Landelijk Verbond van Christelijke Coöperaties)
Cera	Centrale Raiffeisenkas
CTR-zone	‘control zone’
dB(A)	decibel (in relatie tot de menselijke waarneming)
DEME	Dredging, Environmental & Marine Engineering
EDF	Électricité de France
EWEA	European Wind Energy Association
GDF	Gaz de France
Howest	Hogeschool West-Vlaanderen
ICA	International Cooperative Alliance
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IWWG	Interdepartementale Windwerkgroep
K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MER	milieueffectrapportage
MSA	medium sector altitude
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
nimby	not in my backyard
REScoop	European federation of groups and cooperatives of citizens for renewable energy
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SPE	Samenwerkende Vennootschap voor Productie van Elektriciteit
Vlarem	Vlaamse reglement betreffende de milieuvergunning
VWEA	Vlaamse Windenergieassociatie